

ELECTIONS AND ELECTORAL INCIDENTS DURING THE REIGN OF CAROL I

Iulian PINISOARA

Universitatea „Constantin Brancusi” din Targu Jiu

ROMANIAN POLITICAL LIFE WILL CONTINUE TO BE EXTREMELY TURBULENT EVEN AFTER THE ABDICATION OF ALEXANDRU IOAN CUZA AND THE BRINGING TO THE THRONE OF THE PRINCIPALITIES OF CAROL OF HOHENZOLLERN-SIGMARINGEN. AT THE BEGINNING OF CAROL'S REIGN, IN A PERIOD ROUGHLY EQUAL TO THAT IN WHICH CUZA RULED THE PRINCIPALITIES, THE FIRST ONE WORKED WITH TEN GOVERNMENTS. THE FIRST, LED BY LASCAR CATARGIU, WAS AT THE HELM OF THE COUNTRY FOR ONLY TWO MONTHS, BETWEEN MAY 11 AND JULY 13, 1866. THE GOVERNMENT LED BY ALEXANDRU G. GOLESCU (FEBRUARY 2 - APRIL 18, 1870) ALSO HAD A TWO-MONTH MANDATE. EVEN THOUGH WITH THE INSTALLIG OF THE LASCĂR CATARGIU GOVERNMENT ON MARCH 11, 1871 ROMANIAN POLITICAL LIFE BECAME MORE STABLE, THE TWO GOVERNMENT PARTIES CONTINUED THEIR POLITICAL DISPUTE BOTH IN THE PARLIAMENTARY ROSTRUM AND IN THE STREETS, THROUGH PUBLIC DEMONSTRATIONS OR DURING ELECTIONS.

KEY WORDS: GOVERNMENT, POLITICAL PARTIES, ELECTIONS, DEMONSTRATIONS, LIBERALS, CONSERVATIVE.

Un prim prilej de izbucnire a unor incidente violente l-a reprezentat desfășurarea între 29 octombrie și 1 noiembrie 1866 a alegeri parlamentare (pentru Camera Deputaților). Principalele formațiuni politice au dus o campanie agresivă. Conservatorii s-au organizat în “Comitetul Ordinii” atacându-i în special pe liberalii radicali, în timp ce aceștia din urmă au decis formarea grupării “Amicii Constituțiunii” și au ripostat printr-o campanie identică cele a grupării conservatoare¹. În aceste condiții de maximă tensiune, în unele localități alegerile au fost marcate de manifestații violente. Așa s-a întâmplat în județul Ilfov, unde Constantin Ghica a fost agresat de țărani².

În luna iulie a anului 1874 au avut loc alegeri parțiale pentru unele colegii electorale de la Camera Deputaților și Senat. În județul Dorohoi a fost ales reprezentantul liberalilor radicali, nimeni altul decât Ion C. Brătianu. Tot atunci C. A. Rosetti, și din nou Ion C. Brătianu, au fost aleși în mai multe colegii electorale pentru Camera Deputaților (Ploiești, Pitești, Craiova, Turnu-Severin). Alegerile nu au fost lipsite însă de incidente. La Craiova, obișnuitele presiuni exercitate de autoritățile administrative au fost dejucate de către unii alegători “care s-au prezentat la urne înarmați cu revolvere spre a-și da votul pentru Brătianu”³. De notat că legea electorală interzicea prezenta unor persoane înarmate în incinta

¹ Ion Mamina, Ion Bulei, Guverne și guvernări, (1866-1916), Silex – Casă de Editură, Presă și Impresariat, S.R.L., București, 1994, p. 17.

² Apostol Stan, Ion C. Brătianu. Un promotor al liberalismului în România, Ed. Globus, București 1993, p. 209

³ Ap. Stan, Ion C. Brătianu, pag. 270

secțiilor de votare, cu excepția situațiilor expres determinate de acestea. Cu toate acestea, au existat numeroase cazuri în care la urne s-au prezentat alegători înarmați.

La 27 aprilie 1875 au avut loc în capitală alegeri pentru colegiul al II-lea al Camerei Deputaților, alegeri organizate în incinta primăriei. În aceeași zi avea loc o conferință a lui Bonifaciu Florescu la care participau, conform aproximațiilor lui Constantin Bacalbașa circa 5-600 de persoane. Foarte rapid s-au răspândit zvonuri privind ocuparea sediului primăriei de „bandele de bătauși” și obstrucționarea celor cunoscuți ca simpatizanți ai opoziției. Despre Pană Buescu se spunea că ar fi fost bătut și scos din secția de votare. Tinerii erau îndemnați să se îndrepte spre sediul primăriei. Bacalbașa recunoștea că: „noi studenții militanți n’am mai ascultat pe conferențiar, ci am început să agităm, îndemnând publicul ca la sfârșitul conferinței să meargă la Primărie”¹.

La fel de violent s-au desfășurat alegerile în tot Bucureștiul. Descrierea incidentelor aparține aceluiași Constantin Bacalbașa: „Grigore Serurie, vechiu elector și admirabil organizator politic, își disciplinase perfect culoarea. Dis de dimineață, de cu noapte chiar, ocupă localul de vot cu 150 de partizani. Când au venit adversarii au găsit localul plin. O luptă disperată s’a dat. Biuroul fiind la etaj oamenii poliției în cap cu bătaușii s’au urcat sus în iureș, dar cei de sus, înarmați cu bastoane și cu ardeiu pisat, răspundeau chiorând pe asaltatori.

Bătaușii ... au schimbat tactica: s’au dat jos, și au început să bombardeze pe cei dinăuntru cu pietre și cărămizi. Toate geamurile localului au fost sparte, precum și câteva capete. Dar biuroul a rămas în mâna lui Serurie”².

Într-o altă zonă a capitalei s-au înregistrat șarje de cavalerie, mulți dintre alegători fiind împiedicați să voteze, astfel că un număr de aproximativ 300 de cetățeni au pătruns în sediul secției de votare.

De cele mai multe ori acești “activiști” politici se aflau sub influența băuturilor alcoolice. Unul dintre combatanți, Ilie Geambașu a fost împușcat și mai apoi a fost înjunghiat. Un alt personaj obișnuit în astfel de situații, Trancă Temelie, a fost și el lovit în mod brutal.

Aceasta este atmosfera în care aveau loc alegerile de fiecare dată. Atât partidul liberal cât și cel conservator au practicat și au toleerat utilizarea oricăror mijloace de intimidare a alegătorilor, astfel încât să poată tranșa rezultatele acestora în favoarea lor. Clasa politică a cultivat, prin aceste practici, spiritul de nesupunere, românii obișnuindu-se cu toleranța autorităților care efectuat cercetări formale în astfel de situații, fără ca vinovații să primească pedepse pe măsura pericolului pe care îl reprezentau faptele îndreptate împotriva ordinii și siguranței publice.

La începutul anului 1876 campania liberalilor se intensifica, mai ales că se apropia perioada alegerilor. Apăreau chiar neînțelegeri în cadrul guvernului conservator din cauza faptului că Ministerul de Război refuza solicitările venite din partea Ministerului de Interne prin care se cerea trimiterea unor trupe de călărași și dorobanți în diferite părți ale țării. Formularea unor astfel de cereri privind concentrarea unor efective militare în zone cu potențial de conflict era motivată prin faptul că „guvernul se găsește în ajunul alegerilor și că

¹ Constantin Bacalbașa, Bucurescii de altădată, vol I, (1871-1884), Ed. Albatros Corporation, București, 2007 pag. 183. În fapt, circa 150 de alegători ai colegiului al II-lea s-au întâlnit la sala „Dacia” iar de aici au plecat spre secția de vot, unde s-au întâlnit cu binecunoscuții „bătauși”, între cele două tabere izbucnind un conflict violent.

² Ibidem.

opозиțiunea a făcut a se răspândi știrea că au a răscula pe țărani în contra guvernului și autorităților constituite”¹.

Din motive de precauție, prefectii din mai multe județe au solicitat trimiterea unor contingente de soldați pentru menținerea ordinii publice în perioada în care aveau loc alegerile care, de cele mai multe ori degenerau în violențe.

În timpul alegerilor comunale din 1886, datorită campaniei dusă de opoziție, au izbucnit numeroase conflicte între cetățeni și forțele de ordine, unele dintre ele soldându-se cu vărsări de sânge². Persoanele arestate erau însă eliberate destul de repede, așa cum s-a întâmplat în toată perioada de până la izbucnirea războiului, delictele politice, în categoria cărora erau încadrate incidentele înregistrate în timpul alegerilor, reprezentând delictele cel mai des amnistiate în perioada de până la izbucnirea primului război mondial.

În noiembrie 1886 au avut loc alegeri în județul Botoșani. Cu această ocazie s-au petrecut incidente violente în urma cărora o persoană a fost rănită printr-un foc de armă care, potrivit anchetei autorităților ar fi fost tras “din mulțimea care ataca localul poliției”³. Autoritățile au arestat câțiva participanți la aceste incidente sub învinuirea de “rebeliune”. În urma desfășurării instrucției, autoritățile judiciare decideau punerea în libertate a celor arestați, aceștia fiind judecați la începutul anului următor pentru delict electorale, fapte ce erau sancționate cu pedepse mult mai mici decât cele pentru rebeliune – un delict politic grav⁴. În cele din urmă, toți cei arestați în legătură cu tulburările de la Botoșani au fost amnistiați, fapt considerat drept o victorie a opoziției, un semn de slăbiciune din partea cabinetului Brătianu de către ziarurile opoziției (“Lupta”, “Națiunea”, “România”, “Romnia Liberă”)⁵.

Astfel de incidente pun în evidență tendința liberalilor de a fi mai toleranți în privința protestelor pe care le organizau adversarii lor politici, fără a conștientiza pericolul pe care-l reprezenta o astfel de atitudine. Acest gen de atitudine a dat naștere printre “cetățenii indignați” senzației că totul le este permis și li se poate trece cu vederea orice derapaj, în schimbul “ajutorului” pe care îl acordau clasei politice în timpul alegerilor. Mai grav este faptul că o astfel de atitudine avea efecte negative asupra credibilității instituțiilor statului. În condițiile în care un grup de persoane “asediază” sediul unei secții de poliție și reușesc nu doar să evite condamnarea pentru rebeliune, ci să fie chiar amnistiați, adică să evite suportarea vreunei consecințe penale în legătură cu faptele comise.

Anul 1888 a fost unul dintre cei mai agitați din lunga domnie a lui Carol I. Deși liberalii câștigaseră alegerile parlamentare din 23-25 ianuarie, situația guvernului era foarte delicată. În ziua de 13 martie 1888, în urma unei întruniri organizate de opoziție la sala Orfeu, „tribunul” Nicolae Flevase se punea în fața mulțimii și pleca în marș spre reședința primului-ministru, scandând lozinci prin care se cerea demisia guvernului și a primului-ministru⁶. Pe tot parcursul acestei procesiuni (Calea Victorie – Strada Regală – Strada Scaunelor) manifestanții insultau pe deputații liberali pe care îi întâlneau în drumul lor⁷.

La începutul lunii noiembrie 1898 au loc alegeri locale, catalogate ca fiind de o “rară violență”, alegeri în timpul cărora imixtiunea guvernului a depășit căile obișnuite⁸, prilej

¹ Ibidem.

² Apostol Stan, Putere politică și democrație în România 1859-1918, Editura Albatros, București 1995, pag. 170.

³ Ibidem, pag. 271.

⁴ P. Cîncea, op. cit., pag. 271.

⁵ Ibidem.

⁶ C. Gane, op. cit., pag. 363.

⁷ P. Cîncea, op. cit., pag. 285.

⁸ Ibidem, pag. 197.

pentru noi dezlănțuiri violente, cele mai sonore incidente petrecându-se în localitatea Tunari, celebră pentru scandalurile ce aveau loc la fiecare tur de scrutin. Amintind aceste evenimente, Constantin Bacalbașa ne oferă o imagine asupra felului în care se desfășurau alegerile în acea perioadă: “să nu se creadă, însă, că teroarea a fost adevărată teroare, că a fost reprezentată prin scene demne de acest calificativ. Prin teroare în limbajul electoral din toate vremile în țara noastră s’a înțeles oarecare pârueți între agenții prea zeloși cari, spre a se recomanda șefilor, se expuneau cu bunăvoință loviturilor, primeau să fie puțin sângerați spre a fi înscrși pe lista victimelor demne de a fi plătite de șefi la venirea la putere. De multe ori agenții celor două partide se înțelegeau între ei, pentru ca cei dela guvern să bată pe cei din opoziție, să le rupă hainele și să-i sângereze puțin.

Ziarele sunt pline cu scenele petrecute, cu bătăile, umpluturile de voturi și toate celelalte manopere întrebuințate de toate guvernele”¹.

Mărturia lui Bacalbașa vine să demonstreze încă odată cât de puternic era controlul exercitat de către clasa politică românească asupra comportamentului maselor și totodată, cât de ușor de manipulat erau cetățenii României de la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul celui următor.

După încheierea alegerilor locale de la finele anului 1898, în ședința Adunării Deputaților din 19 decembrie, deputatul conservator Ion C. Grădișteanu adresa o interpelare ministrului de interne, interpelare care avea ca temă tocmai modul în care fuseseră organizate alegerile. Deși motivul interpelării putea părea unul banal pentru colegii săi parlamentari, deoarece alegerile erau însoțite de fiecare dată de acuzații de fraudă și de violențe din partea “simpatizanților” celor două partide, realități denunțate mereu în Parlament, Grădișteanu atrăgea atenția asupra faptului că, în cazul alegerilor din 1898, lucrurile luaseră o turnură periculoasă. Alegerile organizate de “un guvern care se tituluesce liberal, și în programul căruia stă scris: domnia legilor și libertatea alegerilor” au reprezentat un pas înapoi, un pas care plasa România “îndărăt cu cel puțin 30 de ani în materie de libertate electorală.”²

Interpelarea deputatului conservator cuprindea toate frustrările unui partid care suferise un important eșec, fapt care, de această dată, nu putea fi imputat lipsei de aderență a conservatorilor în rândul maselor de alegători. Așa se explică tonul extrem de agresiv al acestei interpelări, în contextul în care, așa cum remarcase însuși autorul său, era pentru prima dată când un membru al opoziției conservatoare luase cuvântul în respectiva sesiune parlamentară. Principala acuzație a opoziției avea în vedere complicitatea autorităților statului, care permisese ingerințele liberalilor: “ceea ce face gravitatea acestor ingerințe, este faptul că s’au sevârșit dupe un plan de mai înainte conceput, că s’au sevârșit în cea mai deplină înțelegere între autoritatea comunală și cea polițienească, menită, într’un Stat regulat cel puțin, să apere siguranța personelor și respectul legilor.”³

Procesul electoral fusese viciat nu numai din cauza atitudinii complice a autorităților publice, care ar fi trebuit să reacționeze în acord cu legile în vigoare și potrivit misiunii lor, și nu potrivit unor interese partinice, dar și din pricină că reprezentanții birourilor electorale și în principal președinții acestora, în loc să reacționeze la orice încercare de fraudare a

¹ C. Bacalbașa, op. cit., vol II, pag. 324-325. Bacalbașa menționează că datorită faptului că regele „n’avea nici cea mai microscopică încredere în rapoartele oamenilor politici, cel puțin în ceea ce privește rivalitățile dintre partide”, își crease un sistem propriu de agenți care anchetau toate evenimentele politice importante petrecute în țară. Astfel, de fiecare dată când opoziția începea campanii antiguvernamentale, acești agenți ai regelui urmăreau desfășurarea manifestațiilor, recurgând la schimbarea guvernului doar atunci când era convins că acesta nu se mai bucura de simpatia cetățenilor.

² Dezbaterile Adunării Deputaților, sesiunea 1898-1899, ședința din 19 decembrie 1898, pag. 248.

³ Ibidem.

dispozițiilor legale privind organizarea și desfășurarea alegerilor, dimpotrivă au facilitat manevrele reprezentanților partidului liberal fiind influențați de “presiunea morală”, exercitată de aceștia. În acest sens, conservatorii acuzau faptul că, în multe secții de votare, procesul electoral fusese prelungit în mod nelegal, până după ora zece: “votarea dupe ora 10 n’ a fost nici rezultatul neștiinței președinților de biuro, ci numai rezultatul terorismului răspândit de bandele de bătauși cari pătrundeau până chiar în localul de vot.”¹

Cu aceeași ocazie erau denunțate și violențele petrecute în una dintre circumscripțiile electorale, care după cum am arătat era foarte cunoscută pentru asemenea incidente, în localitatea Tunari de lângă București: “întrebuințarea de ingerință bătaușilor s’ a făcut în mod fățiș, sub ochii Capitalei întregi și ce e și mai reu, în de față, și sub scutul poliției.”² Nu numai că reprezentanții poliției au asistat pasiv la incidentele violente dar, potrivit susținerilor candidaților și simpatizanților partidului conservator, printre atacatori se numărau mulți funcționari publici: “capii bătaușilor cari s’ au vedut operând totă diua la secțiunea Tunari, au fost aproape toți funcționari; parte funcționari comunali, parte funcționari polițienești ... armata bătaușilor însă s’ a recrutat din drojdiile orașelor, din meseriași vițioși și fără lucru, din contrabandiști, din foști și actuali pușcăriași.”³

În interpelarea sa, deputatul conservator lansa un atac extrem de virulent la adresa reprezentanților forțelor de ordine, care în loc să ia toate măsurile pentru menținerea ordinii și liniștii publice, participau la acte ce periclitau aceste valori: “avem inspectori de poliție cari sunt escroci, în care avem comisari de poliție cari sunt bătauși, în care avem agenți ai forței publice cari ocrotesc pe pușcăriași, pe cari sunt însărcinați să’ i aresteze, și’ i asmuță în contra cetățenilor cinstiți și liniștiți.”⁴

Incidentele de la Tunari au fost generate de faptul că un grup de indivizi au reușit să pătrundă în curtea localului în care se desfășurau alegerile și au împiedicat accesul în incinta secției de votare tuturor alegătorilor simpatizanți ai conservatorilor, cei care încercau să forțeze accesul în secția de vot “sunt loviți cu ciomegele peste portă, căci porta de acolo nu este înaltă, așa în cât de putea da cu ciomagul peste portă.”⁵ Ion Grădișteanu, martor la evenimente deoarece fusese candidat al partidului conservator, declara că teama pusese stăpânire și pe președintele secției de votare, care nu i-a putut asigura protecția, ba mai mult, acesta ar fi notat în procesul-verbal întocmit cu ocazia închiderii urnelor cum că operațiunile electorale s-ar fi desfășurat în conformitate cu prevederile legii electorale și că nu ar fi existat nici un fel de incidente.

¹ Ibidem, pag. 251.

² Ibidem.

³ Ibidem, pag. 252.

⁴ Ibidem.

⁵ Ibidem.